

KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA İNTERNET ORTAMINDAKİ ASILSIZ BİLGİ PAYLAŞIMLARININ ÖNLENMESİ

*Prevention of Sharing Misleading Information in Internet with
Regard to the Comparative Law*

Ahmet Taha GEDİKLİ*

Öz

Son 10 yıl içerisinde internet kullanıcı sayısının artması ile birlikte sosyal medya kullanıcı sayısı da çok büyük bir artış göstermiştir. Bu platformlar her ne kadar bilgi paylaşımı ve haber alma imkânlarını sağlasa da, teyit edilmemiş bilgilerin özellikle sosyal medya kullanıcıları tarafından çok hızlı ve kontrolsüz bir şekilde sunulmasına, asılsız bilgi paylaşımlarının milyonlarca kullanıcı tarafından görülmesine, tekrar paylaşılmasına ve neticede kamu düzeninin bozulmasına kadar giden birçok soruna yol açmaktadır.

Bu durumun en güncel ve somut örneği ise; Covid-19 pandemisi sürecinde internet ortamındaki dezenformasyonlar olmuştur. Yaşanan bu zorlu süreçte, kurumlar tarafından yeterli tedbirler alınmadığına dair asılsız haberler ortaya çıkmış, sahte profiller açılarak, anonim hesaplar üzerinden gerçek dışı görüntü ve sesler kullanılarak çeşitli paylaşımlar yapılmıştır. Neticede kamuoyunu endişeye düşürmek, korku ve paniğe sevk etmek için sosyal medya platformları çok sık bir şekilde kullanılmıştır. Salt bu durum dahi,

---

* Ankara Adliyesi Hâkim ve Savcı Adayı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Programı Öğrencisi, ahmettaha.gedikli@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2306-749X.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 21.07.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.12.2020.

internetteki bilgi kirliliğinin önlenmesi için çeşitli düzenlemeler yapılması ihtiyacını göstermektedir. Çalışmamızda öncelikle konu ile ilgili kavramlara yer verilmiş, akabinde bu alandaki hukuki düzenleme ihtiyacını ortaya koyabilmek açısından karşılaştırmalı hukuktaki güncel örnekler incelenmiştir. Bu doğrultuda birçok dünya ülkesinde bu konu ile ilgili kapsamlı düzenlemelerin son üç yıl içerisinde yapıldığı görülmüştür. Ülkemizde sosyal medya yasası olarak bilinen hukuki düzenlemeye neden ihtiyaç duyulduğu ayrı bir perspektiften değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dezenformasyon, Asılsız Bilgi Paylaşımları, Yalan Haberler, Sosyal Medyanın Düzenlenmesi.

Abstract

Along with the increase in the number of internet users in the last 10 years, the number of social media users has grown tremendously. It is true that the ability to share and receive information is now extremely easy; however, social media users spread enormous amounts of unconfirmed information very quick, thereby causing many problems, sometimes even leading to disrupting the public order. As a result, fake news and info pollution has already become a serious problem.

The most up-to-date and solid example of this situation was the disinformation in social media during the Covid-19 pandemic period. In this challenging period, lots of fake news have emerged stating that the measures taken by the authorities were insufficient, countless numbers of fake social media profiles were opened worldwide by anonymous people, who immediately shared false images, voices and news. Social media platforms and networks were deliberately used just to drive the public in to the panic and anxiety. This fact alone implies that it is now necessary to make some new regulations in the field. In this study, the basic terms relating to the topic were explored first. After that, current examples in comparative law were analyzed in order to see how the other countries react to this problem. As a matter of fact, we have observed that, comprehensive regulations related to this issue were

legalized in the other countries in the past three years. With such result, we tried to approach the necessity of the new regulation known as "Social Media Law" from a different standpoint.

Key Words: Disinformation, Sharing Misleading Information, Fake News, Regulating Social Media.

GİRİŞ

Dünya ülkelerinin çok büyük bir bölümü, interneti kullanmaya başlamasının hemen ardından sosyal medya ile tanışmıştır. İletişime yeni bir anlam kazandıran sosyal medya ile her türlü bilgi ve verinin paylaşılması hiç olmadığı kadar hızlanmış, bir o kadar da kolaylaşmıştır. Fakat bu durum aynı zamanda kontrol edilmesi zor olan bir güç doğurmuştur.

Yalnızca 15-20 yıllık bir süreç içerisinde toplumun hayatında bu kadar yer edinen sosyal medyanın çeşitli suistimalleri de beraberinde getirdiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bu platformlar her ne kadar çeşitli veri paylaşımlarını ve haber alma imkânlarını getirir de, teyit edilmemiş birçok bilginin sunulmasına, asılsız bilgi paylaşımlarının birçok kullanıcı tarafından görülmesine, paylaşılmasına ve neticesinde kamu düzeninin bozulmasına kadar giden sorunlara yol açmaktadır. Bunun en güncel ve somut örneği ise Covid-19 pandemisi sürecinde internet ortamındaki dezenformasyonlardır. Yaşanan bu zorlu süreçte, kurumlar tarafından yeterli tedbirler alınmadığına dair asılsız haberler ortaya çıkmış, sahte profiller açılarak, anonim hesaplar üzerinden gerçek dışı görüntü ve sesler kullanılarak çeşitli paylaşımlar yapılmış, neticede kamuoyunu endişeye düşürmek, korku ve paniğe sevk etmek için çeşitli sosyal medya platformları çok sık bir şekilde kullanılmıştır. Salt bu durum dahi, internetteki bilgi kirliliğinin önlenmesi için çeşitli düzenlemeler yapılması ihtiyacını göstermektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, sosyal medya ifade özgürlüğünün kullanıldığı, herkesin düşüncesini özgürce paylaşabildiği bir alandır. Bununla birlikte ifade özgürlüğünü kullanırken sosyal medyanın alelâde bir ortam olmadığı, teyit edilmemiş ve kaynağı bilinme-

yen bilgilerin paylaşılmaması gerektiği, bir diğer deyişle sorumluluk ve bilinçle hareket edilmesi gereken bir ortam olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu sorumluluğun bireylere yüklenebilmesi için şüphesiz hem bir bilinç uyandırılmalı hem de uyulması gereken hukuk kuralları getirilmelidir. Ancak sorumluluk sadece kullanıcı-larda değil, Alman Sosyal Medya Kanunu'nun genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, sosyal medya platformlarının da bu alanda sorumluluğu bulunmaktadır.

Bu çalışma ile, internet ortamındaki asılsız bilgi paylaşımları-na/dezenformasyon sorununa karşılaştırmalı hukuktaki düzenleme-leri inceleyerek dünya ülkelerinin bu konudaki aksiyonlarını görebilmek ve Türkiye'de de yaşanan benzer sorunların çözümüne bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bunu yaparken öncelikle sosyal med-yada dezenformasyon kavramı incelenmiş, karşılaştırmalı hukukta son dönemlerde yapılan yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Araş-tırma göstermiştir ki, özellikle son 2 yıl içerisinde ifade özgürlüğüne önem verdiği bilinen Avrupa Ülkeleri dahil bir çok ülke, kendi sosyo-kültürel ve siyasi ihtiyaçlarını gözeterik, dezenformasyonu engelle-meye yönelik yeni ve katı hukuki düzenlemeler getirmiştir. Çalışma-mızın sonuç kısmında bu doğrultuda öneride bulunulmuştur.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; sosyal medya yasamızın yürürlüğe girmesinin akabinde diğer ülkelerde olduğu gibi çeşitli tartışmaların ortaya çıktığı da düşünüldüğünde, dünya ülkelerinin düzenlemele-rinin incelenmesi ayrıca önem arz etmektedir.

I. DEZENFORMASYON KAVRAMI

Türk Dil Kurumu'na göre "bilgi çarpıtma" şeklinde ifade edilen dezenformasyon, yanlış bir haber ile bireyi, toplumu, devleti yıpr-atmak maksadıyla bilgi yayma anlamına gelmektedir.

Bir başka tanıma göre ise "Yanlış bir şekilde yönlendirmeyi amaçlayan asılsız bilgiler" olarak tanımlanmıştır.¹ Günümüzde sahte belgeler, sahte web siteleri, sahte sosyal medya hesapları, sahte

¹ "Disinformation," Lexico, erişim tarihi Haziran 29, 2020, <https://www.lexico.com/definition/disinformation>.

haberler, asılsız bilgi paylaşımları, internet dolandırıcılığı, aldatıcı reklam ve hükümet propagandaları, dezenformasyonun sık görülen örnekleridir.² Yalana dayalı, asılsız bilgi içeren dezenformasyon, özellikle günümüzde oldukça tehlikelidir. Kültür, siyaset, sosyal ilişkiler, finans vb. birçok alanda yanıltıcı ve sahte bilgiler paylaşmak, öncelikle bireylerde mağduriyete yol açmakta, daha sonra kitlere yayılarak topluma ciddi hasarlar verebilmektedir.³

A. Sosyal Medyada Dezenformasyon

2000'li yılların başından itibaren internet kullanımının tüm dünyada çok hızlı bir şekilde artmaya başlaması, neredeyse her hane internete erişim imkânının olmasını sağlamıştır. We are Social ve Hootsuite şirketlerinin 2019 yılında yayınladıkları araştırma raporlarına göre dünya nüfusunun %56'sı internet kullanıcısı, %45'i sosyal medya kullanıcısıdır.⁴ Türkiye'de de 2019 yılı TÜİK Verilerine göre hanelerin %88'inde internete erişim vardır.⁵ Nüfusun ise %63'ü sosyal medya kullanıcısıdır. Bu istatistikler incelendiğinde; dezenformasyonun her geçen gün farklı bir boyuta ulaşabileceğini anlamak zor değildir. Çünkü sanal bir ortamda milyonlarca kişi anonim veya sahte hesaplarla sosyal medyada dolaşmakta, hiç bir denetime tabi olmadan her istediklerini paylaşabilmektedirler. Bunun için gerekli olan tek şey internete erişim imkânına sahip olmaktır. 20 yıl önce bir bilginin bu kadar hızlı paylaşılması ve yayılması mümkün değilken, hâlihazırda her türlü bilgi anında milyonlara ulaşmaktadır. Bu durum her geçen gün büyüyen bir tehlikeye işaret etmekte-

---

² Yusuf Erhan Ethem, "Sosyal Medyada Dezenformasyon" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019), 31.

³ Don Fallis, "A Functional Analysis of Disinformation," IDEALS, son değiştirilme Mart 1, 2014, https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/47258/278_ready.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

⁴ "2019 yılı İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri," Dijilopedi, son değiştirilme Şubat 1, 2019, <https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>.

⁵ "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2019," TÜİK, son değiştirilme Ağustos 27, 2019, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574).

dir. Araştırmalarda da belirtildiği üzere, sosyal medya platformlarında bilgiyi paylaşma konusunda evrensel bir standart yoktur. Bu durum bilgilerin çarpıtılmasına, sahte haberlerin sanal ortamda dolaşmasına, gerçeğe ulaşmanın önünün kapanmasına yol açmaktadır.

Sosyal medyada dezenformasyon çok çeşitlidir. Sosyal medya platformlarının çeşitliliği ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gün geçtikçe şekillendiği de görülmektedir. Bunlar arasında hâlihazırda, Twitter botları, sosyal medya trolleri, asılsız bilgi paylaşan art niyetli kişiler bulunduğu gibi, ülkelerin seçim kampanyalarına müdahale edebilecek derecede güçlü veri manipülasyonları ve yalan haberler de kullanılabilir. Bu çok ciddi bir meseledir. Yaşanmış örneklerde de görüldüğü üzere demokrasileri tehdit edebilecek boyutlara ulaşabilmekte ya da toplumda anlık krizlere yol açıp endişe ve korkuyu tetikleyebilmektedir. Bu noktada önemli bir kavramdan daha söz etmek gereklidir. “Post-Truth” olarak bilinen bu kavram, ABD’de 2016’da yapılan başkanlık seçimleri ile İngiltere’nin Brexit kararının gündem olduğu dönemde, gerçeklerden uzak sahte haberlerin yaygınlaşması ile ortaya çıkmıştır. Post-Truth kavramı “Nesnel gerçeklerin yerini duyguların ve inançların aldığı durumlara işaret eden, hakikat ile yalanın iç içe geçtiği bir dönem”i ifade etmektedir. Ayrıca Oxford sözlüğü tarafından yılın kelimesi olarak seçilmiştir.⁶

Post-Truth dönem, esasında tam da yaşadığımız dönemi ifade etmektedir. Çünkü kitle iletişim faaliyetlerinin her haneye girmesi ile bu dönemin başladığı belirtilmektedir. Bu kavramın getirdiği en önemli sorun ise, konumuz ile ilgili olarak yalan haberlerin üretilmesi ve önceki dönemlerden çok daha hızlı yayılmasıdır. Dolayısıyla sosyal medya platformlarında dezenformasyon post-truth dönemde artmıştır. Bunun bir sorun olduğunun göstergelerinden biri de, yine internet ortamında hem ülkemizde hem de dünya ülkele-

⁶ Ali Fikret Aydın, “Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci,” *Asya Studies* 4, no. 12 (Haziran 2020): 77, <https://doi.org/10.31455/asya.740420>.

rinde doğruluk platformları adı verilen bazı sitelerin kurulmuş olmasıdır. Bu siteler, çeşitli gazetecilik örgütleri ile çalışmakla beraber kamu hizmeti amacıyla sivil toplum kuruluşları tarafından da kurulmaktadır. 2015 yılında bu bağlamda bir ağ oluşturmak amacıyla firstdraftnews.com kurulmuş, çeşitli medya kuruluşları ile çok sayıda kurum üye olmuştur. Ayrıca haber ve makalelerin doğruluğunun teyidi için 2017 yılında Google da bilgi doğrulama hizmeti vermeye başlamıştır.⁷

Bu veriler de göstermektedir ki, dezenformasyon kişi ve kurumların mücadele etmeye çalıştığı bir sorundur. Sebep olacağı durumlar da göz önüne alındığında, bu mücadelenin bağımsız kuruluşlara bırakılması yeterli değildir. Zira bu tip kuruluşların yaptırım yetkisi bulunmamaktadır. Neticede bireylerin doğru habere ulaşma özgürlükleri sekteye uğramakta, kamu düzeninin bozulması ihtimali ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla dezenformasyonun önlenmesi için hukuki düzenlemelerden bahsetmek gerekecektir.

B. Avrupa Komisyonunun Dezenformasyon Tanımı ve Kapsamı

Avrupa Komisyonu, 2018 yılında internet ortamındaki sahte haberlere ve dezenformasyonlara ilişkin bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda iletişim ve sosyal medya şirketlerinin üst düzey yetkililerinin de (Facebook, Twitter, Google, Wikipedia vb. şirketlerden yönetici pozisyonundaki kişiler) görüş ve kanaatleri alınarak günümüzde internet ortamındaki dezenformasyon sorununa farklı çerçevelerden çözüm bulunmaya çalışılmıştır.⁸ Rapora göre dezenformasyon çok yönlü bir problem olup tek bir kaynağı bulunmadığından belirli bir çözümü yoktur. Ayrıca dezenformasyonun bazı çeşitleri ise sadece sosyal medyadan kaynaklanmaktadır.

---

⁷ Aydın, "Post-Truth Dönemde," 80.

⁸ "Uzmanların Sahte Haberler ve Çevrimiçi Dezenformasyon Hakkındaki Nihai Raporu," Avrupa Komisyonu, erişim tarihi Temmuz 1, 2020, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.

Rapor, sosyal medyada dezenformasyonun çeşitli kaynaklarının olabileceğini belirtmiştir. Bunlardan birincisi politik aktörlerdir. Örneğin, yabancı hükümetler veya bir ülkedeki gruplar medyadaki bütünlüğü zayıflatmak için aktif olarak çalışıp bazı dengeleri değiştirebilmekte, sahte haberler çıkartıp bunları yayabilmektedirler. İkincisi, medyadaki aktörlerdir. Medyadaki haber sağlayıcıların hepsi aynı standartlarda çalışmamaktadır. Doğru ve güvenilir haberi ulaştırmaları gerekirken çeşitli sebeplerle bu da her zaman mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla dezenformasyona medyanın kendisi de sebep olabilir. Üçüncüsü ise sivil toplum örgütleridir. Bunlar arasında kar amacı gütmeyen gazeteciler, toplum yararına çalışan kuruluşlar örnek verilmiştir. Asılsız bilgi paylaşımlarında, bu kuruluşlar da rol oynayabilirler. Bununla birlikte elbette ki bireylerin kendileri de dezenformasyonun baş aktörü olabilirler. Çünkü teyit edilmemiş bir bilgiyi, güvenilir olmayan bir haberi paylaşmak bir anda bireylerden topluma yayılmasına sebep olmaktadır. Dördüncüsü ise dijital medyanın rolüdür. Sosyal ağlar ve mesajlaşma uygulamaları bir taraftan bilginin paylaşılması için kolaylık getirirken, diğer taraftan teyit edilmemiş bilginin yayılmasında da rol oynamaktadır.

Raporda dezenformasyonun kaynakları incelendikten sonra tehditlerin ne kadar büyük ve karmaşık olabileceği üzerinde durulmuştur. Buradan varmak istediğimiz sonuç ise şudur: asılsız bilgi paylaşımları ve dezenformasyon hem ülkelerin, hem toplumların hem de uluslararası kuruluşların gündemine girmiş ciddi bir meseledir.

C. Dezenformasyonun Ortaya Çıkış Şekilleri

Dezenformasyon, asılsız bilgi paylaşımları ve sahte haberler kasıtlı yapıyorsa çeşitli stratejiler doğrultusunda yapıldığı da araştırmalarda yer almaktadır.⁹ Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

⁹ Chris Uchenna Agbedo ve Ebere Celina Krisagbedo, "Lying Honestly for Government: Linguistic Manipulation as Disinformation Strategy in Nigeria," *Innovare Journal of Social Sciences* 2, no. 4 (2014): 19.

- Hedef alınan kesime yanıltıcı bilgiler sunarak olumsuz yorumlara neden olmak,

- Hedef alınan kesime, gerçek bilgiyi destekliyor ve savunuyor imajı çizerek daha sonra o bilgiyi geçersiz kılacak, hedeften uzaklaştırarak yorumlarda bulunmak,

- Hedef alınan kesime fazladan çarpıtıcı bilgiler eklemek.

Bu sayılanlar kasıtlı olarak yapılan dezenformasyonda izlenen yollardır.

Sosyal ağlar kişiler arası iletişim ve etkileşimi sağlayan online ortamlardır. Facebook, Twitter veya Youtube platformlarının toplumsal olaylarda yardım amaçlı bilginin yayılması için kullanıldığı da görülmektedir. Bununla birlikte bu durum avantaj gibi gözükse de, paylaşılan her bilgi asıl haberden uzaklaşıp asılsız bilgi paylaşımlarının ortaya çıkmasına, sahte haberlerin yayılmasına yol açmaktadır. Bu durum da zaman zaman toplumda algının değişmesine, duruma göre endişe ve korku uyanmasına, tepki için gruplar oluşmasına yol açmaktadır.¹⁰

Sosyal medyada dezenformasyonun çeşitlerini ve hangi şekillerde ortaya çıkabileceğini görmek için Covid-19 süreci çok güncel bir örnek olmuştur. Tüm dünya ülkeleri kendi sağlık sistemlerine odaklanıp bu meseleyi kendi içinde çözmeye çalışırken, birçok ülkede binlerce asılsız haber yapılmış, hükümetler bir de bu haberlerle mücadele etmek durumunda kalmıştır. Örneğin Türkiye’de Covid-19 vakaları görülmeye başlandığı günlerde Sağlık Bakanlığı’nın kaşe, imza ve logoları kullanılarak asılsız bazı belgeler Twitter’da yayınlanmış,¹¹ Covid-19 şüphelisi bir hastaya ait olduğu ileri sürülen bir fotoğraf birçok şehirde farklı hastanelerde farklı hikâyelerle pay-

¹⁰ Necla Toprak, “İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Misinformasyon ve Dezenformasyon” (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2015), 45.

¹¹ “Coronavirüs sahteciliği deşifre oldu,” Sabah Gazetesi, son değiştirilme Mart 16, 2020, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/16/corona-virus-sahteciligi-desifre-oldu-sahte-belgelere-inanmayin>.

laşılmıştır.¹² Sağlık Bakanlığı tarafından her gün yayınlanan vaka tablosunun sahte bir versiyonu yapılarak sosyal medyada dolaşıma sokulmuştur.¹³ Neticede kimin hangi saikle hareket ettiğini anlamak çok güç bir hale gelmektedir.

Bu durumun önüne geçebilmek için önlemlerin ivedilikle alınması gerekmektedir. Aşağıda da inceleyeceğimiz üzere birçok ülke son 3 yıl içerisinde bu durumları engelleyebilmek adına hukuk sistemlerinde bu alanda önemli değişiklikler yapma yoluna gitmiş ve dezenformasyonla mücadele etmek için yeni kanunlar çıkarmıştır.

D. Dezenformasyona Yönelik Türkiye’de Uygulanan Yaptırımlar

Birçok ülkede dezenformasyona yönelik hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Türkiye’deki düzenlemelere bakıldığında dezenformasyona yönelik bir cezai yaptırım bulunmamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yalan haber yaymaya yönelik yalnızca bir madde bulunmakla beraber, söz konusu madde yalnızca savaş durumlarını kapsamaktadır.¹⁴ Özel hukuk bağlamında incelendiğinde

¹² “Bir şüpheli vaka nasıl yedi farklı kenti gezdi,” Teyit.org, son değiştirilme Mart 20, 2020, <https://teyit.org/bir-supheli-vaka-nasil-yedi-farkli-kenti-gezdi/>.

¹³ “Sosyal medyada sahte koronavirüs tablosu dolaşıma sokuldu,” Yeni Akit Gazetesi, son değiştirilme Nisan 20, 2020, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sosyal-medyada-sahte-koronavirus-tablosu-dolasima-sokuldu1193918.html>.

¹⁴ Söz konusu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 323. maddesi şu şekildedir:

Savaşta yalan haber yayma:

(1) Savaş sırasında kamunun endişe ve heyecan duymasına neden olacak veya halkın maneviyatını sarsacak veya düşman karşısında ülkenin direncini azaltacak şekilde asılsız veya abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yayan veya nakleden veya temel milli yararları zarar verebilecek herhangi bir faaliyette bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Eğer fiil;

a) Propagandayla,

b) Askerlere yönelik olarak,

c) Bir yabancı ile anlaşma neticesi,

İşlenmişse, verilecek ceza on yıldan yirmi yıla kadar haptistir.

(3) Fiil, düşmanla anlaşma neticesi işlenmişse müebbet hapis cezası verilir.

ise bu tip haberler sebebiyle mağdur olanların cevap ve düzeltme haklarının saklı olduğu ve maddi ve manevi tazminat davaları açabilecekleri düzenlenmiştir. Bununla birlikte bunların etkinliği tartışmalıdır. Çünkü bireyler kendi mağduriyetleri, kişilik hakkı ihlalleri için haklarını arayabilirler. Fakat asılsız bir haberi teyit etmeden toplumda infial uyandırma maksatlı paylaşım yapan birinin sorumluluğuna gitmek için yeterli düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum sorumluluğa gidip ceza tesis etmek adına değil, bireyleri bir paylaşım yaparken iki kez düşünmeye sevk etmek açısından önemlidir. Aksi takdirde doğru ve güvenilir habere ulaşmakta gün geçtikçe zorlaşacaktır.

Bu konuda 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” da yapılan değişiklikleri içeren ve 31 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7253 sayılı Kanun önemli bir adımdır. Zira bu kanun ile sosyal ağ sağlayıcısının tanımı yapılmış, sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’de temsilci bulundurma zorunluluğu getirilmiş, erişimin engellenmesinden önce “içeriğin çıkarılması” yolu düzenlenmiş, sosyal ağ sağlayıcısının “içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” ile “özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesini” gerektirecek başvurulara 48 saat içinde cevap vermekle yükümlü olacağı belirtilmiştir. Ayrıca kanunda geçen düzenlemelere muhalefet halinde sosyal ağ sağlayıcılarına yönelik para cezaları ile internet trafiği bant genişliğine yönelik müdahaleler dahil bir çok yeni müeyyide de düzenlenmiştir.

Mevzuatımızdaki büyük bir boşluğu gidermek üzere yapılan bu değişiklikler incelendiğinde, kişilik hakları ve özel hayatın gizliliğini

---

(4) Savaş zamanında düşman karşısında milletin direncini tehlikeyle karşı karşıya bırakacak şekilde yabancı paraların değerini düşürmeye veya itibarı amme kağıtlarının değeri üzerinde etki yapmaya yönelik hareketlerde bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası verilir.

(5) Dördüncü fıkrada yazılı fiil, bir yabancı ile anlaşma sonucu işlenmişse ceza yarısı; düşmanla anlaşma sonucu işlenmiş ise bir katı oranında artırılır.

ihlal eden eylemlere karşı yapılacak başvurularda hızlı bir sonuç alınarak söz konusu ihlalin engellenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Çünkü bu şekilde sosyal ağ sağlayıcıları ile kurulan temsilcilikler vasıtasıyla doğrudan bir iletişim kurulabilecek ve içeriğin çıkarılması veya duruma göre erişimin engellenmesi sağlanabilecektir. Diğer yandan, yeni düzenlenen raporlama yükümlülüğü gereğince sosyal ağ sağlayıcılarının faaliyetleri ile ilgili istatistiksel ve kategorik bilgileri içeren raporları altı aylık dönemlerle hazırlamaları ve yayınlamaları gerekmektedir.

Söz konusu yasa kapsamlı olmakla beraber, internet ortamındaki asılsız bilgi paylaşımlarının önlenmesi yani dezenformasyonun engellenebilmesi açısından özel bir hüküm içermemektedir. Yasanın gerekleri yerine getirildiğinde kurulacak sistemde muhatap bir temsilci bulunması ve kişilik hakkı ihlallerine yönelik etkin bir şikâyet sistemi kurulması beklenmekle beraber asılsız bilgi paylaşımları için henüz kesin bir çözüm getirilmemiştir.

Esasında geç kalınmış bir düzenleme olarak kabul edilecek bu yasa, aşağıda incelenecek diğer ülke örneklerinde görülebileceği üzere ülkemize has bir durum olmayıp, bilakis birçok ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde hazırladıkları yasalara benzemektedir. Bu düzenlemeler her ülkenin kendi siyasi ve sosyo-kültürel yapısı ile kendi tecrübeleri doğrultusunda hazırlanmış olup, farklılıklar içermektedir. Konumuz mukayeseli hukuk olduğundan ülkemizdeki bu yeni ve önemli yasanın içeriği ile ilgili yalnızca bu öz bilgilere yer verilmiştir.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SAHTE HABERLER, DEZENFORMASYONLAR VE ASILSIZ BİLGİ PAYLAŞIMLARINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Bu bölümde son yıllarda yukarıda da tanımını incelediğimiz sosyal medyada dezenformasyona ilişkin olarak ülkelerin hukuk sistemlerinde yapmış oldukları değişikliklerden dikkat çekici olan bazı örnekler yer verilmiştir. Söz konusu değişiklik yapan ülkeler incelendiğinde, 2017 yılından sonra yani yaklaşık 3 yıllık bir süreç içerisinde bu değişiklikleri yaptıkları görülmüştür. Bunun en büyük

sebebi ise, Rusya'nın ABD seçimlerine yönelik sosyal medyada manipülasyon yaptığı iddialarıdır. Avrupa Ülkeleri dahil olmak üzere, bir çok ülke aynı duruma maruz kalmamak için ivedilikle önlem mahiyetinde bazı tedbirler almışlardır. Aşağıda bu düzenlemelere yer verilecektir.

A. Almanya

Almanya'da İnternet Ortamındaki faaliyetlere ilişkin olarak öncelikle 2007 yılında Telemedya Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunda faaliyet yürüten aktörler, sorumluluklar ve erişimin engellenmesine dair konular ele alınmıştır. 2017 yılında ise Almanya, The Network Enforcement Act (NetzDG-Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun¹⁵) kanununu çıkararak sosyal medya sitelerindeki yasadışı içeriklerin, sahte haberlerin ve özellikle nefret söylemlerinin hızlı bir şekilde ortadan kaldırılmasını amaçlamıştır. Hemen belirtmek gerekir ki bu kanun her ne kadar sosyal medya platformlarındaki birçok hukuka aykırı içeriğin ortadan kaldırılmasını amaçlasa da, doğrudan asılsız bilgi paylaşımını veya dezenformasyonu engellemeye yönelik olarak çıkarılmamıştır. Kanunun gerekçesi incelendiğinde; sosyal medyada ırkçılık ve nefret söylemleri içeren paylaşımlara hızlı bir müdahale edilmesinin gerekliliğinin ön planda olduğu görülmektedir.¹⁶ Diğer yandan sosyal medya sitelerinin sorunların ortadan kaldırılması noktasında yetersiz kaldığına da dikkat çekilmiştir. Youtube'un suç teşkil eden içeriği %90 oranla kaldırdığı, Facebook'un sadece %39'una müdahale ettiğini, Twitter'ın ise %1'de kaldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla burada sosyal ağ işletmelerinin sorumluluk alması gerektiği, mevcut sistemin sorunları çözemediği, yeni hukuk kurallarının ve cezai so-

¹⁵ Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (Haziran 2020): 2.

¹⁶ "FAQ: Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks (NetzDG)," Federal Ministry of Justice and Consumer Protection, erişim tarihi Haziran 2, 2020, <https://www.bmjv.de/SharedDocs/FAQ/EN/NetzDG/NetzDG.html>.

rumluluğun internetteki suçlara karşı düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁷

Kanunda gösterilen hukuka aykırı içerikler tespit edildiğinde, söz konusu içeriğin yayından kaldırılması için sosyal ağ işletmelerine 24 saat süre tanınmıştır. Aksi takdirde 50 milyon Euro'ya kadar cezalar verilmesi öngörülmüştür. Kanun ile Alman vatandaşlarının, kanuna aykırı bir paylaşımı tespit edilenler hakkında ihbarda bulunması mümkün hale gelmiştir. Ayrıca "uyar-kaldır" şeklinde işleyecek bir şikâyet sistemine dair düzenleme getirilmiştir. Yargı yolunu kullanmadan önce herhangi bir şekilde kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünen kişi, doğrudan sosyal medya işletmesine başvurarak hukuka aykırı içeriğin engellenmesini ya da çıkartılmasını talep edebilmektedir.¹⁸ Kanunun "minimum 2 milyon" kayıtlı kullanıcı olan sosyal medya siteleri için geldiği de belirtilmiştir.

Alman Sosyal Medya Kanunu, devletlerin sosyal medya platformları ile iletişimde en önemli sorunlarından biri olan "muhatap bulma" hususuna da bir çözüm getirmiştir. Buna göre sosyal medya platformları Almanya'da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemek zorundadır. Ayrıca bir de irtibat kişisi belirlemeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda Almanya'da Facebook yüzlerce kişiyi işe almak zorunda kalmış, böylece Almanca bilen moderatörler istihdam edilerek "paylaşım silme birimleri" oluşturmuştur. Bu şekilde hukuka aykırı paylaşımlara müdahale imkânı sağlanmıştır. Aynı şekilde Twitter'ın da Almanca bilen ve hukuk geçmişi olan kişileri istihdam ettiği fakat Avrupa'daki merkezi olan Dublin'den bu paylaşımları takip ettikleri rapor edilmiştir.¹⁹ Burada sosyal medya sitelerinin hukuka aykırılık denetimini yapmadıkları, fakat Alman yasalarını bilmeleri gerektiği, çünkü Alman yasalarına aykırı bir paylaşım varsa o zaman müdahale etmeleri gerektiği, yani bir nevi bunu bilmelelerinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Böylece Almanya esasında

¹⁷ "FAQ: Act to Improve."

¹⁸ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 43.

¹⁹ "Tough new German Law Puts tech firms and free speech in spotlight," The Guardian, son değiştirilme Ocak 5, 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/05/tough-new-german-law-puts-tech-firms-and-free-speech-in-spotlight>.

sosyal medya sitelerine önemli bir sorumluluk getirmiş ve hukuku bilmesi gereken kişileri istihdam etmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumun sağladığı bir diğer kolaylık ise, Alman kolluk ve adli makamlarının taleplerini karşılayacak bir muhatabın hazır bulunacak olması ve kurumlar arasında işbirliği imkânlarının artmasının sağlanacak olmasıdır.²⁰

Kanunda ayrıca hukuka aykırı içerik kavramı kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve Alman Ceza Kanunu'na atıf yapılarak, kanunda sayılan çeşitli suçların bu kapsama gireceği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda atıf yapılan suçlardan herhangi birisi internet ortamında paylaşırsa, hakkı ihlale uğrayan kişi herhangi bir mahkemeye başvurmadan, doğrudan sosyal ağ işletmesine başvurabilecek ve söz konusu içeriğin kaldırılmasını talep edebilecektir. Burada dikkat çekici bir husus ise, sosyal ağ işletmecisi böyle bir talep ile karşılaştığında haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ya da özgürlüklerin kısıtlandığı savunmasını yapamayacaktır.²¹

Alman Sosyal Ağ Kanunu ile bir raporlama yükümlülüğü de getirilmiştir. Buna göre "Bir yıl içerisinde hukuka aykırı içerikten dolayı yüzden fazla şikâyet alan sosyal ağ işletmeleri, platformlarında kanuna aykırı içerikle ilgili şikâyetlerin ele alınması hakkında her 6 ayda bir Almanca rapor hazırlamakla" yükümlü kılınmışlardır. Bu şekilde, sosyal ağ işletmeleri hem hukuka aykırı içeriklerle kendileri etkin mücadele etmeye çalışacak ve daha az şikâyet almayı hedefleyecekler, hem de şikâyet eden kullanıcı hukuki olarak kendini güvende hissedecektir.²²

Kanun elbette tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle kişilerin bilgiye ulaşması ve ifade özgürlüğü noktasında bazı kısıtlamalar getirdiği, adli bir denetimin olmadığı şeklinde tartışmalar ortaya çıkmıştır.²³

---

²⁰ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 39.

²¹ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 20.

²² Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 21.

²³ "Germany: Flawed Social Media Law," Human Rights Watch, son değiştirilme Şubat 14, 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>.

Dezenformasyon ile mücadele her ne kadar bu Kanunun içeriğinde belirtilmese de özellikle suç teşkil edecek bir boyutu varsa dezenformasyonu kapsadığı da anlaşılmaktadır. Gerekçesinde sahte haberlerin zaman zaman “zararlı söylentiler”e sebep olduğu,²⁴ yeni Kanunun bu tip dezenformasyonları da kapsadığı belirtilmektedir.

Almanya'nın bu kanunu, hükümetlerin sosyal medya platformlarının hukuka uymasını sağlamaktaki en önemli örneklerinden biri olarak görülmektedir.

B. Bangladeş

Bangladeş 2018 yılı Eylül ayında 48 Sayılı “Digital Security Act”²⁵ ismini verdiği kanunu kabul etmiştir. Siber suçlarla mücadele amacıyla²⁶ çıkartılan kanun dijital ortamdaki suçların tanımlanması, önlenmesi, engellenmesi ve diğer konuları içermektedir. Cezai yaptırım olarak hem para hem de hapis cezaları içermektedir. Ayrıca bu konularda Kanuna uyulup uyulmadığını takip etmek amacıyla bir dijital güvenlik birimi kurulacağı da yine Kanunda belirtilmektedir.

Bangladeş'in bu Kanunu esasında dezenformasyon sorunu ile de mücadeleyi kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Kanun birçok suç tipini tanımlamış olmakla birlikte 25. maddesi çalışmamız için özel bir önem arz etmektedir. Zira söz konusu maddenin 1. fıkrasının b

²⁴ “FAQ: Act to Improve.”

²⁵ “President signs digital security bill into law,” Dhakatribune, son değiştirilme Ekim 8, 2018, <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/2018/10/08/president-signs-digital-security-bill-into-law>.

²⁶ 48 Sayılı Bangladeş Dijital Güvenlik Kanununun giriş bölümünde kanunun amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “The Act is enacted to ensure National Digital Security and enact laws regarding Digital Crime Identification, Prevention, Suppression, Trial and other related matters” (Kanun, ulusal dijital güvenliği sağlamak için yapılmış ve Dijital Suçları Tanımlama, Önleme, Engelleme, Kovuşturma ve ilgili konulara ilişkin diğer düzenlemeleri yürürlüğe koymak için çıkarılmıştır.). Bkz. “Bangladesh Digital Security Act,” Bangladesh Government's e-Government Computer Incident Response Team, erişim tarihi Haziran 15, 2020, <https://www.cirt.gov.bd/wp-content/uploads/2018/12/Digital-Security-Act-2018-English-version.pdf>.

bendi²⁷ geniş bir tanıma yer vererek; *“herhangi bir bilgiyi ülkenin imajına zarar verecek şekilde veya karmaşa çıkarmak amacıyla yaymak veya yayınlamak, yanlış olduğunu bilmesine rağmen bir bilginin tamamını veya bir kısmını aynı amaçlarla yaymak veya yayınlamak”* şeklinde dezenformasyonun önemli bir şeklini ele almıştır. Bu doğrultuda 3 yıla kadar hapis cezası veya para cezası öngörülmüştür. Ayrıca tekerrür söz konusu olduğunda cezalar artırılmaktadır.

Kanunun yapılmasına Bangladeş'te 2018 yılında bir seçim mitinginde yaşanan bir olay sebep olmuştur. Üst düzey bir hükümet danışmanı, iktidar partisindeki bazı siyasi aktivistleri, hem gerçek hem de sahte isimler kullanmak suretiyle sosyal medyada hesaplar açarak daha aktif olmaya teşvik etmiştir. Hükümetin daha sonra bu şekilde bilgi dezenformasyonunun yayılmasını önlemek için bir izleme mekanizması kurması gerekmiştir. Kanunun çıkarılmasının akabinde birçok kişinin yasaya aykırılıktan tutuklandığı ve soruşturma açıldığı, bu durumun ifade özgürlüğünü engellediği belirtilmektedir.²⁸

---

²⁷ Bangladeş Dijital Güvenlik Kanununun 25 maddesinin tam metni;

25) Publishing, sending of offensive, false or fear inducing data-information, etc.:-

(1) If any person in any website or through any digital medium-

a. Intentionally or knowingly sends such information which is offensive or fear inducing, or which despite knowing it as false is sent, published or propagated with the intention to annoy, insult, humiliate or denigrate a person or

b. Publishes or propagates or assists in publishing or propagating any information with the intention of tarnishing the image of the nation or spread confusion or despite knowing it as false, publishes or propagates or assists in publishing or propagates information in its full or in a distorted form for the same intentions, Then, the activity of that person will be an offense under the Act.

(2) If any person commits any offense mentioned within sub section (1), the person will be penalized with imprisonment for a term not exceeding 3(three) years or fine not exceeding 3(three) lacs taka or with both.

(3) If any person commits the offense mentioned in sub-section (1) for the second time or recurrently commits it then, he will be punished with imprisonment for a term not exceeding 5(five) years or with fine not exceeding 10 (ten) lacs taka or with both.

²⁸ “Freedom on the Net 2019 Bangladesh,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 17, 2020, <https://freedomhouse.org/country/bangladesh/freedom-net/2019>.

C. Belarus

Freedom House tarafından Basın Özgürlüğünün “bulunmadığı” ülke olarak tanımlanan Belarus’un internet kısıtlamaları da oldukça orantısız ve keyfi olarak işletilmektedir. Belarus Medya Yasası’nın 38. maddesine göre bir siteyi engellemek için hiç bir hukuki işlem gerekmemekte, yalnızca idari otoritenin kararı yeterli olmaktadır.

Çalışmamızın konusu ile ilgili olarak yine 2018 yılında Belarus Hükümeti Medya Kanunu’nda önemli bazı değişiklikler yapmıştır. Öncelikle Enformasyon Bakanlığı’nın (Ministry of Information) içeriği engelleme ve filtreleme yetkileri genişletilmiş, siteleri herhangi bir şekilde uyarmadan, hukuki bir sürece tabi tutmadan engellemesi ve kapatması sağlanmıştır. Hatta daha ileri gidilerek ulusal çıkarlara zarar verici, lekeleyici veya hukuka aykırı içerik bulundurmaları durumunda sosyal medya platformlarını engelleme ve web site sahiplerini doğrudan sorumlu tutma yetkisine sahip olmuştur. Ayrıca anonim kişilerin bıraktıkları yorumlardan dahi site sahibi sorumlu tutulabilmektedir.²⁹

D. Çin

Çin, dezenformasyon ve asılsız bilgi paylaşımları konusunda dünyadaki en katı kurallara sahip ülkelerden biridir. Çin Hükümeti son 10 yıl içerisinde birçok internet sitesini ve sosyal medya platformunu yasaklamıştır. Google dünyada en çok kullanılan arama motoru iken Çin’de erişilememektedir. Bunun temel sebebi ise Çin Hükümeti’nin politikaları ile ilgili olup, Çin Hükümeti’nin Google’dan kullanıcıların çeşitli bilgilerini kendileri ile paylaşmasını istemesi, Google’ın ise bu teklifi kabul etmemesidir.³⁰

²⁹ “Belarus Media Law Could Get Even More Repressive,” Reporters without Borders (RSF), son değiştirilme Mayıs 2, 2018, <https://rsf.org/en/news/belarus-media-law-could-get-even-more-repressive>.

³⁰ “Çin’de 7 yıldır yasaklı olan Google tekrar hizmete açılabilir,” Webtekno, son değiştirilme Haziran 16, 2020, <https://www.webtekno.com/cin-de-7-yildir-yasakli-olan-google-tekrar-cin-de-hizmete-acilabilir-h26495.html>.

Instagram, Twitter, Google, Facebook, Snapchat ile birlikte birçok internet sitesine erişim Çin’de yasaktır. Çin’de nüfusun %59.6’sına tekabül eden yaklaşık 829 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır.³¹

Dezenformasyon konusu ise Çin’de son derece dikkat edilen bir konudur. 2015 yılındaki bir düzenleme ile sosyal medyada asılsız haber paylaşmaya 7 yıla kadar hapis cezaları öngörülmüştür. Öyle ki; internet ortamındaki asılsız haberlerin tespiti için 2018 yılında yapay zeka kullanan ve otomatik olarak bu tip sahte haberleri saptayabilen mobil bir uygulama geliştirmiştir.

Hukuki düzenlemelere dayanarak Çinli otoriteler, sosyal medya şirketlerine her türlü dezenformasyon ve sahte haber paylaşımlarına karşı da doğrudan soruşturma başlatabilmektedirler. 2018 yılında siber ortamı denetleyen yetkili Çin Birimleri, Çin’de en popüler olan sosyal medya platformlarından Wechat, Weibo, Baidu Tieba’ya “şiddet, terör, sahte haberler, müstehcenlik” gibi gerekçelerle soruşturma açmışlardır. Bu şirketler soruşturma sonucunda hem özür dilemişler, hem de şirket politikalarını gözden geçireceklerini ve çok daha sıkı düzenlemeler yapacaklarını belirtmişlerdir. Çin’in tüm bu denetimleri sonucunda ise tam bir başarı elde edemediği belirtilmektedir. Çünkü aynı rapora göre, sahte haberler yayılmaya ve internet ortamını işgal etmeye devam etmektedir. Ayrıca 2018 yılında 180.000 Wechat kullanıcısı dezenformasyon yaptıkları gerekçesiyle ceza almışlardır.³²

Çin ayrıca konu ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip ederek denetimi genişletmektedir. Bunun en güncel ve somut örneği Çinli Otoriteler tarafından hazırlanan ve 2020 yılı Ocak ayında yürürlüğe giren bir düzenleme ile yapay zeka veya sanal gerçeklik ile oluşturulan sahte haberlerin yayınlanması ve paylaşılmasına ilişkin getirilen

³¹ “Freedom on the Net 2019 China,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 17, 2020, <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-net/2019>.

³² “How WeChat fights fake news with artificial intelligence?,” The Wechat Agency, son değiştirilme Ocak 2, 2018, <https://www.thewechatagency.com/wechat-fights-fake-news-artificial-intelligence/>.

kurallardır.³³ Bu düzenleme ile söz konusu teknolojiler kullanılarak yapılan asılsız ve kurgusal paylaşımların yaptırımı tabi olacağı belirtilmektedir. Günümüzde daha çok “deepfake”³⁴ olarak bilinen ve son 2 yıl içerisinde gittikçe yaygınlaşan bazı teknolojiler esasında dezenformasyonun ve siber suçların ciddi örneklerinden birisi haline gelebilecektir. Söz konusu teknoloji ile Cyberspace Administration of China (CAC) (Çin Siber Ortamlar Ofisi) tarafından belirtildiği üzere yapay zeka tarafından oluşturulan hiper gerçeklik seviyesinde bir kişinin görünümünü ve sesini oluşturan videolar oluşturulabilmektedir.³⁵ Ayrıca CAC tarafından yayınlanan bir açıklamada deepfake teknolojisinin “ulusal güvenliği tehlikeye düşürebileceği, sosyal istikrarı bozabileceği, sosyal düzene halel getirebileceği ve kişilerin meşru hak ve menfaatlerini ihlal edebileceği” dahi ifade edilmiştir.³⁶

Çin’in Deepfake teknolojisinin suistimaline yönelik spesifik bir düzenleme yapması esasında geleceğe yönelik bir yatırımdır. Çünkü gerçeğinden ayırt etmesi çok güç olan bu videoların politik liderler, kanaat önderleri veya toplumun önem verdiği herhangi bir kişi adına oluşturulması halinde, kısa sürede sosyal medya platformları üzerinden yayılması ve kaos oluşturabilmesi ihtimali bulunmaktadır.

³³ Söz konusu kurallar “Cyberspace Administration of China (CAC) Deepfakes Policy – Çin Siber Ortamlar Ofisi Deepfakes Prensipleri” olarak geçmektedir. Bkz. “Deepfakes,” Belfercenter for Science and International Affairs, erişim tarihi Haziran 18, 2020, <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-10/tappfactsheets/Deepfakes.pdf>.

³⁴ “2020’yi bekleyen büyük tehlike Deepfake,” Habertürk, son değiştirilme Ocak 3, 2020, <https://www.haberturk.com/2020-yi-bekleyen-buyuk-tehlike-deepfake-2555490-teknoloji>.

³⁵ “China Seeks Out to Root Out Fake News and Deepfakes with new Online Content Rules,” Reuters, son değiştirilme Kasım 29, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-china-technology/china-seeks-to-root-out-fake-news-and-deepfakes-e-content-rules-idUSKBN1Y30VU>.

³⁶ “China is trying to prevent deepfakes with new law,” Business Insider, son değiştirilme Kasım 30, 2019, <https://www.businessinsider.com/china-making-deepfakes-illegal-requiring-that-ai-videos-be-marked-2019-11>.

E. Mısır

2017 yılında, Mısır İletişim ve Bilgi Teknolojileri Komitesi tarafından yapılan incelemede, iki aylık bir süre içerisinde 53.000 sahte haberin Mısır'da yayıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Üstelik bu haberlerin neredeyse tamamı sosyal medya platformları üzerinden yayılmıştır. Bu durumla mücadele etmek için Mısır parlamentosu, ilk etapta sadece beyanlarda bulunmuştur. 2018 yılı Eylül ayında ise, 500 internet sitesinin dezenformasyon yaptıkları gerekçesiyle engellendiği bildirilmiştir. Ayrıca, yine bu mücadelenin bir parçası olarak, Facebook ve Twitter'dan sahte haberler paylaşan bazı bireylere soruşturmalar açılmıştır.³⁷

2018 yılı Şubat ayında, BBC'nin hazırladığı Mısır'daki insan hakları ihlalleri raporuna istinaden, Mısır Başsavcılığı tarafından, *"kamu düzenliğine zarar veren, bireylerde endişe ve korku oluşturan"* dezenformasyon içerikli bilgiler ve sahte haberlere karşı yeni bir ihbar hattı kurulmasına karar verilmiştir. Neticede, artık vatandaşlar resmi ihbar kanalları olan Whatsapp hesabı üzerinden dahi bu tarz sahte haberleri bildirebilmektedirler.³⁸

Mısır hükümeti, söz konusu sahte haberlerin ve internet ortamındaki dezenformasyonun önlenmesi için durumun ciddiyetine istinaden ayrıca 3 hukuki düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemelerin amacı; sosyal medya platformları da dahil olmak üzere basılı ve her türlü çevrimiçi medyada bilgi paylaşımı ve bilgilerin doğruluğunun teyit edilebilmesi olarak açıklanmıştır. Söz konusu düzenlemeler; 2018 yılında çıkarılan 175 Sayılı Siberle Mücadele ve Bilgi Teknolojisi Suçları Kanunu, 180 Sayılı Basın ve Medyanın Düzenlenmesi Kanunu ile 1937 tarihli 58 Sayılı Ceza Kanunu'nda yapılan çeşitli değişikliklerdir.

³⁷ "Initiatives to Counter Fake News: Egypt," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

³⁸ "Freedom on the Net 2019 Egypt," Freedom House, erişim tarihi Haziran 23, 2020, <https://freedomhouse.org/country/Egypt/freedom-net/2019>.

180 Sayılı Basın ve Medya Kanunu incelendiğinde, 4. maddesi, “*basın kurumlarının, medya kuruluşlarının ve haber sitelerinin Anayasa’da belirtilen ilkeleri ihlal eden herhangi bir bilgiyi yayınlamamasını*” şart koşturmaktadır. Aynı madde Yüksek Medya Konseyi’ne, “*ulusal güvenliği tehdit ettiği varsayılan bilgiler içeren yayınların, gazetelerin, medya kuruluşlarının veya reklam malzemelerinin dağıtımını, yayınlanmasını veya işletilmesini yasaklama veya askıya alma yetkisi verir*” şeklinde devam etmektedir.

Kanununun 19. maddesi ise; doğrudan çalışmamızla alakalıdır. Zira söz konusu maddeye göre; Yüksek Medya Konseyi, takipçisi 5000’i geçen her türlü internet sitesi, blog veya sosyal medya hesabını, eğer sahte haberler yayınlıyorsa veya herhangi bir yasayı ihlal edip şiddeti teşvik ediyorsa, engelleme veya yayını durdurma yetkisine sahip olacaktır.³⁹ Burada kullanıcı sayısının belirtilmesi, belli bir popülerliğe sahip hesapların takip edilerek kontrolünü kolaylaştırabilecektir. Fakat özellikle Twitter göz önüne alındığında, zaman zaman çok daha az sayıda takipçisi olan hesapların dahi dezenformasyon içeren bilgileri yayabildiği ve kitlelere ulaştırabildiği bir gerçektir. Bununla birlikte paylaşılan bilginin yüksek kullanıcı sayılı hesaplar tarafından da paylaşılması durumunda müdahale imkânını kolaylaştırabileceği kanaatindeyiz.

Kanununun 22. maddesi; medya kuruluşlarının web sitelerinde yayınlanan herhangi bir asılsız bilgiyi, maddi bir tazminata gerek kalmaksızın düzeltmelerini şart koşturmaktadır. Bu maddenin amacı belirtildiği üzere, medya kuruluşları tarafından yayınlanan sahte haberlerin, bu haberleri kaldırmak / düzeltmek bağlamında koşul olarak bir ödeme talep etmelerini engellemeye yöneliktir. Ayrıca yine bu madde çerçevesinde, sahte haber paylaşan internet sitesine kullanıcı tarafından bildirim yapıldıktan sonra, üç gün içinde söz konusu düzeltme veya kaldırma işlemini yapmak durumundadır.

Kanununun 101. maddesi ise; gereken tedbirleri almayan medya kuruluşlarına veya internet sitesi sahiplerine yönelik para cezalarını

³⁹ “Law 180 of 2018 Regulating the Press and Media,” Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

düzenlemektedir. Belirtildiği üzere cezalar 50.000 ile 100.000 Mısır Lirası arasında değişmektedir.

Mısır'ın 2018 tarihinde çıkarılan 175 Sayılı Siberle Mücadele ve Bilgi Teknolojisi Suçları Kanunu incelendiğinde ise öncelikle 7. madde uyarınca soruşturma makamına; ulusal güvenliği veya ekonomik istikrarı tehdit ettiği düşünülen içerikleri barındıran yerli veya yabancı web sitelerini engelleme veya askıya alma yetkisi vermektedir.⁴⁰

14. maddesinin 2. paragrafında ise; bir web sitesindeki bilgileri değiştirmek için "hack"leyen ya da bir bilgiyi değiştirip tekrar paylaşan kişilere verilecek hapis cezasının en az 2 yıl olacağını, 100.000 ile 200.000 Mısır Lirası para cezası da verilebileceğini düzenlemektedir. Kanununun 20. maddesinin 3. paragrafı, hükümete ait bir web sitesinde yayınlanan bilgileri silen, değiştiren, değiştirdikten sonra tekrar yayınlayan kişilere verilecek hapis cezasını ve 1 milyon ile 2 milyon Mısır Lirası arasında değişen para cezasını öngörmüştür.

Kanununun 9. maddesi ise, 175 sayılı kanunda suç sayılan herhangi bir eylemi gerçekleştirdiği düşünülen kişilere uygulanabilecek seyahat yasağını düzenleyen maddedir.

Mısır'ın konumuz ile alakalı 3. düzenlemesi ise, Mısır Ceza Kanunu'nda 2018 yılında yapılan değişikliktir. Buna göre, kanununun 80. maddesinin d bendinde, ülkenin mali güvenilirliğini zayıflatabilecek, ulusal çıkarlarına zarar verebilecek şekilde kasıtlı olarak asılsız bilgi paylaşan veya sahte haberler yayanlara 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası verileceğini belirtilmektedir.⁴¹

Neticede, Mısır'ın sahte haberlerle savaşmak adına birçok sıkı tedbiri son 3 yıl içerisinde almış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2019 Nisan ayında, Anayasa referandumu sürecinde Mısır'da engellemeleri genişleten iki yeni mevzuatın daha eklendiği görülmektedir.⁴²

⁴⁰ "Egypt Law 175 of 2018, art. 7," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

⁴¹ "Egypt Penal Code art. 80(d)," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

⁴² "Egypt tightens restrictions on media, social networks," Apnews, son değiştirilme Mart 19, 2019, <https://apnews.com/1540f1133267485db356db1e58db985b>.

Bu tür düzenlemeler nedeniyle internet özgürlüğünün daha da düştüğü Freedom House'un 2019 raporunda belirtilmektedir.⁴³

F. Fransa

Fransa Hükümeti, 2018 yılı içerisinde iki yeni kanun kabul ederek sahte haberlere karşı savaş açan bir diğer devlettir.⁴⁴ Fakat belirtmek gerekir ki bu kanunlar Fransa'da seçim dönemlerinde ve seçime 3 ay kala yapılan bilgi dezenformasyonunu engellemeye yöneliktir. Hükümetin resmi sitesinde bu kanunların yapılış gerekçesi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:⁴⁵

“Demokrasiye yeni bir tehdit olarak kabul edilen sahte haberlerin yayılmasıyla mücadele etmek için İngiliz Parlamentosu bir Soruşturma Kurulu oluşturmuştur, Almanya Parlamentosu bu doğrultuda kanun kabul etmiştir, İtalyan otoriteler ise sahte haberleri bildirmek için bir platform oluşturmuştur. Fransa'nın bu konuda eylemsiz kalması beklenemezdi.”

Söz konusu kanunlar; 772 sayılı Bilgi Manipülasyonuna Karşı Teşkilatlanma Kanunu ile 799 Sayılı Bilgi Manipülasyonu ile Mücadele Kanunu'dur. Bu kanunların her ikisi de oldukça tartışmalı bir şekilde kabul edilmişlerdir. Kanunların hükümetin kullanabileceği siyasi bir araç olarak kullanılabilmesi görüşüyle ağır eleştirilere tabi tutulmuşlardır. Hatta söz konusu kanunlar kabul edilmeden önce iki kez parlamento tarafından reddedilmiştir.

Bu Kanunların öngördüğü değişiklikler arasında çalışmamızla ilgili olarak 2 önemli nokta vardır.⁴⁶ Birinci olarak; yeni bir ara muhakeme işlemi başlatmaktadır. Seçimlere 3 ay kala bir bilgi manipülasyonu söz konusu olduğunda, görevlendirilen hâkimler, bilginin

⁴³ “Freedom on the Net 2019 Egypt.”

⁴⁴ “Fransa Yalan Habere Savaş Açtı,” NTV, son değiştirilme Kasım 21, 2018, <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransa-yalan-habere-savas-acti,uA5aLzz6UE2TaBQxKo51bw>.

⁴⁵ “Against Information Manipulation,” Gouvernement Français, erişim tarihi Haziran 25, 2020, <https://www.gouvernement.fr/en/against-information-manipulation>.

⁴⁶ “What does the future hold for French anti fake news laws,” Bird&Bird LLP, son değiştirilme Ocak 3, 2019, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2bd6dde0-6e3c-4055-bce5-fcf3a31b868a>.

yanlış olup olmadığına 48 saat içinde haberin içeriğine göre karar verecek, orantılı ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacaklardır. İkincisi ise, internet sunucuları ve hizmet sağlayıcılarına ve kullanıcılarına yalan haberleri yayınlamamaları konusunda uyarılarına ve gerekli ihbarlarda bulunulmasına dair bir yükümlülük getirmektedir. Ayrıca sahte haberlerin yayılmasının durdurulması için bir ihtiyati tedbir kararı vermek üzere görevlendirilen bir hâkim aşağıdaki üç kritere göre ihtiyati tedbir karar verebilecektir:⁴⁷

- Sahte haber açıkça ulaşılabilir ve görülür olmalı,
- Kitlelere ulaşması amacıyla hareket edilmiş olmalı,
- Barışın bozulmasına veya seçim sonuçlarını tehlikeye atma ihtimali bulunmalıdır.

Fransa seçim dönemindeki dezenformasyonlar sebebiyle seçim güvenliği ve demokrasiyi belirterek bu dönemlere yönelik bir kanun çıkarmıştır.⁴⁸ Bu durum ise, yapılan düzenlemelerin her ülkenin kendi siyasi ve sosyo-kültürel yapısının ve tecrübelerinin farklı olması ile ilgilidir. Çünkü Fransa, seçim döneminde Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'ı hedef alan birçok sahte haber ile uğraşmak durumunda kalmıştır.

G. Endonezya

Endonezya dezenformasyonla savaş konusunda en sıkı tedbirleri alan ülkelerden bir diğeridir. 2018 Ocak ayında, Endonezya'da yapılacak olan seçimlerde dezenformasyona yol açan bilgileri ve sosyal medyada sahte haberlerin paylaşımını engelleyebilmek ve bu doğrultuda istihbarat teşkilatına ve kolluk kuvvetlerine yardım edebilmek için Ulusal Siber Güvenlik Ajansı kurulmuştur.⁴⁹ Diğer yan-

⁴⁷ Gouvernement Français, "Against Information Manipulation."

⁴⁸ "Fransa yalan haberle mücadele yasası için harekete geçti," Euronews, son değiştirilme Ocak 4, 2018, <https://tr.euronews.com/2018/01/04/fransa-yalan-haberle-mucadele-yasasi-icin-harekete-gecti>.

⁴⁹ "Indonesia launches cyber agency to combat country's extremism and fake news," Southeast Asia Globe, son değiştirilme Ocak 5, 2018, <https://southeastasiaglobe.com/indonesia-cyber-security/>.

dan, sosyal medya şirketleri de hükümetle işbirliği yapmış ve sahte haberler ile birlikte pornografinin önlenmesi için çalışmaya başlamıştır. Endonezya Hükümeti ayrıca, yapay zeka ile çalışan ve çeşitli anahtar kelimeleri takip ederek sahte haberleri tespit etmeye yarayan bir sistem de kurmuştur.⁵⁰ Bilgi ve Teknoloji Bakanlığı pornografik içerikleri tespit edip engellemeye yarayan, yine yapay zeka ile çalışan bir yazılım kullanmaktadır.

Endonezya Hükümeti bu gelişmelerle yetinmemiş ve çalışmalarının konusu olan asılsız bilgi paylaşımlarını takip etmek üzere İletişim Bakanlığı bünyesinde bir birim kurarak 70 mühendis istihdam etmiş, bu mühendisler ile sosyal medya trafiğini 7/24 izleyerek dezenformasyonu tespit etmeyi amaçlamıştır. “Savaş Odası” olarak tabir edilen bu birim, 2018 yılı yazında seçimlere giden ülkede, dezenformasyonları engellemesi için oluşturulmuştur. Ayrıca hükümet bir web sitesi kurmuş, vatandaşların her türlü sahte haberi ihbar edebilecekleri bir ortam oluşturmuştur.

2019 Haziran ayında ise, “Müslümanların Siber Ordusu” isimli oluşumun bir üyesi nefret söylemleri ve sahte haberler nedeniyle tutuklanmıştır.⁵¹ Sebebi ise; anılan şahsın “Endonezya Hükümeti’nin Çin tarafından yönlendirildiği” sahte haberini sosyal medyada paylaşması ve toplumda korkuya yol açması olarak açıklanmıştır.

Yasal Düzenlemeler incelendiğinde ise öncelikle Endonezya’daki 2008 tarihli ITE (Electronic Information and Transaction) Kanunu ön plana çıkmaktadır. 2016 yılında revize edilip değişikliklere uğrayan bu kanun, internet ortamındaki yasakları, cezai ve hukuki sorumlulukları düzenlemektedir. Kanunda öncelikle kapsamlı

⁵⁰ “Government deploys artificial intelligence to combat internet hoaxes,” The Jakarta Post, son değiştirilme Ocak 31, 2018, <https://www.thejakartapost.com/news/2018/01/31/govt-deploys-artificial-intelligence-to-combat-internet-hoaxes.html>.

⁵¹ “Indonesia Arrests Muslim Cyber Army Member For Spreading Fake News And Hate Speech,” International Business Times, son değiştirilme Haziran 30, 2019, <https://www.ibtimes.com/indonesia-arrests-muslim-cyber-army-member-spreading-fake-news-hate-speech-2803728>.

olarak e-bilginin tanımı yapılmıştır.⁵² 27-37 arasındaki maddeleri ise yasak fiillere ilişkin hükümler getirmektedir.⁵³

Kanunun son halinde de çeşitli genişletmeler görülmektedir. Örnek olarak 27. maddesinin 3. fıkrası, hakaret/iftira kapsamını genişletmiştir. Buna göre, yine örnek vermek gerekirse, Facebook'ta gönderilerin başka bir kullanıcının adıyla etiketlenmesi durumu kanunda suç kabul edilmiştir. Ayrıca, özel sohbet mesajları, hakaret suçunun sanal ortamda işlenmesi için yeterli kabul edilmiştir.⁵⁴

H. İrlanda

İrlanda 2017 yılında kabul ettiği bir kanun ile birden fazla sahte hesap oluşturup sahte haber yayanlara dair cezalar getirmiştir.⁵⁵ Daha çok politik dezenformasyonların önüne geçmek için çıkarılan bu Kanun ile sosyal medyada 25 veya daha fazla hesap açan botlar kullanan şahıslar için 5 yıla kadar hapis ve 10.000 Euro'ya kadar para cezaları öngörülmüştür. Kanun; ABD seçimlerinin Rusya tarafından manipüle edildiği iddiasından sonra çıkarılmıştır.

İrlanda'nın dezenformasyonla mücadele için bunun haricinde henüz bir yasal düzenlemesi bulunmamaktadır.

---

⁵² "Law Of The Republic Of Indonesia No. 11 of 2008," Indonesian Legislation Translations, erişim tarihi Haziran 27, 2020, http://www.flevin.com/id/lgs0/translations/JICA%20Mirror/english/4846_UU_11_2008_e.html.

⁵³ Kanunun 1. maddesinin 1. Fıkrasında E-Bilginin tanımı şu şekildedir: "Electronic Information is one or a set of electronic data, including but not limited to text, sounds, images, maps, drafts, photographs, electronic data interchange (EDI), electronic mails, telegrams, telex, telecopy or the like, letters, signs, figures, Access Codes, symbols or perforations that have been processed for meaning or understandable to persons qualified to understand them."

⁵⁴ "Freedom on the Net 2019 Indonesia," Freedom House, erişim tarihi Haziran 27, 2020, <https://freedomhouse.org/country/indonesia/freedom-net/2019>.

⁵⁵ "In Ireland, lawmakers are trying to criminalize the use of bots to spread political misinformation," Poynter, son değiştirilme Aralık 8, 2017, <https://www.poynter.org/fact-checking/2017/in-ireland-lawmakers-are-trying-to-criminalize-the-use-of-bots-to-spread-political-misinformation/>.

I. Filipinler

2017 yılında Filipinler de, sahte haberle mücadeleyle ilişkin kanun çıkaran devletler arasına girmiştir.⁵⁶ “Yanılıcı İçerik ile Mücadele Kanunu” olarak adlandırılan düzenleme diğer ülkelerde olduğu gibi seçim zamanında çıkarılmıştır. Bununla birlikte 2019 yılında kanun daha kapsamlı bir hale getirilmiş, sahte veya yanılıcı bilgileri internet ortamında yayanları, bunu yaparken sahte hesap kullananları, “bilerek” kullanmaları veya “kasten yaptığına dair makul bir gösterge” bulunması durumlarında cezalandırma yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda söz konusu sahte ve yanlış içerikleri yayanlara altı yıla kadar hapis cezası ve para cezaları verilmesi öngörülmüştür. Diğer yandan bu tür içeriklerin yayılmasını finanse edenlere 20 yıla kadar hapis cezaları ve daha ciddi para cezaları getirilmiştir.

Filipinler’de 2017 yılında yürürlüğe giren bu kanunun içeriği daha yakından incelendiğinde; Kanunun tam isminin 1. maddede belirtildiği üzere, “Anti-Fake News Act of 2017 (Sahte Haberlerle Mücadele Kanunu)” olduğu görülmektedir.⁵⁷ 2. maddede Kanunun amacı; “ülkedeki internet ortamının ve iletişim kanallarının sahte haberlerden, her türlü dezenformasyondan ve kurgulanmış asılsız bilgi paylaşımlardan uzak tutularak demokrasinin korunması ve doğru, açık, net bilgiye zamanında ulaşılmasının planlandığı” şeklinde belirtilmektedir. 3. maddesi tanım maddesi olup, sahte haberlerden ne anlaşılması gerektiği ve sosyal medya platformları gibi anahtar kavramları açıklamaktadır. 4. madde yasaklanmış eylemleri madde madde belirtmekte, her türlü sahte haber ve dezenformasyonun sosyal medya ortamında yapılmasını yasaklamakta, hem kullanıcılar hem de sosyal medya ağları için çeşitli düzenlemeler getirmektedir. 5. madde ise verilecek cezaları düzenlemektedir.

Güncel bir örnek olarak, Covid-19 pandemisi sürecinde Filipinler’de 32 kişi sahte haber paylaşmaktan dolayı tutuklanmıştır. Bu

⁵⁶ “Freedom on the Net 2019 Philippines,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 28, 2020, <https://freedomhouse.org/country/philippines/freedom-net/2019>.

⁵⁷ “Anti-Fake News Act of 2017,” Republic of the Philippines House of Representatives, erişim tarihi Haziran 28, 2020, http://www.congress.gov.ph/legisdocs/basic_17/HB06022.pdf.

tutuklamalardan biri, Facebook üzerinden yaptığı bir paylaşımında “General Santos Şehri’nde erzakların azaldığını” belirterek dezenformasyona sebep olan kişiye ilişkindir.⁵⁸

J. Rusya

Rusya, özellikle 2016 yılında ABD seçimlerinde manipülasyona sebep olduğu iddialarından sonra dünya çapında sosyal medya platformları üzerinden asılsız ve çarpıtılmış bilgi yaymadaki rolü ile kötü bir üne sahip olmuşken, 2019 yılında kendi dezenformasyon kanununu yürürlüğe koymuştur.⁵⁹ Söz konusu Kanuna göre bireyler veya kurumlar sahte haber paylaşımında bulunurlarsa, 24 saat içerisinde bu paylaşımı kaldırmaları gerekmektedir. Aksi takdirde failler 1.5 milyon ruble para cezasına çarptırılacak, eğer söz konusu içeriği silmezlerse web siteleri engellenecektir. Ayrıca failler topluma, hükümete, Rusya Anayasasına veya hükümet organlarına açıkça saygısızlık gösteren bir bilgi paylaşımında bulunurlarsa 15 gün hapis cezası öngörülmüştür.

Kanunda yalan haberi yapanlar için 30 ila 100 bin ruble, yayınların sorumlusu şahıslar için 60 ila 300 bin ruble, yayıncı şirket için 200 ila 500 bin ruble para cezaları öngörülmüştür. Kanuna göre eğer yalan haber; hayati önem taşıyan sükeler, toplu taşıma araçları, sosyal altyapı tesisleri, iletişim, enerji, sanayi, kredi kuruluşlar gibi kurumlarla ilgili olursa cezalar katlanarak 1 milyon rubleye kadar çıkabilecektir. Yalan haberlerin sonucu olarak can kaybı, kamu malına zarar, kitlesel kalışmalar, kamu güvenliğinin tehlikeye düşmesi gibi olaylar söz konusu olursa cezalar 1,5 milyon rubleye kadar çıkabilecektir.⁶⁰

Rusya ayrıca Covid-19 pandemisi sırasında yaşanan sahte haberler için de sıkı tedbirler alma yoluna gitmiştir. Buna göre 2020 yılı

---

⁵⁸ “Philippines arrest 32 people for fake Coronavirus News,” Infosecurity Magazine, son değiştirilme Nisan 7, 2020, <https://www.infosecurity-magazine.com/news/philippines-arrests-32-on-fake/>.

⁵⁹ “Russia Passes Legislation Banning 'Disrespect' of Authorities and 'Fake News,’” The Moscow Times, son değiştirilme, Mart 7, 2019, <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/07/russia-passes-legislation-banning-disrespect-of-authorities-and-fake-news-a64742>.

⁶⁰ “Rusya’da yalan haber yasası,” Medya Günlüğü, son değiştirilme Mayıs 20, 2019, <http://medyagunlugu.com/haber/rusyada-yalan-haber-yasasi-45254>.

Nisan ayında Rusya Hükümeti tarafından yürürlüğe konan kanun ile Koronavirüs ile ilgili yalan haberler paylaşan kişiler üç yıla kadar, söz konusu bilgi herhangi birinin ölümüne yol açarsa beş yıla kadar hapis cezası alabileceklerdir.⁶¹

K. Singapur

Singapur, internet ortamında dezenformasyonu engellemeye yönelik bir kanun kabul eden son ülkelerden biri olup, İnternetteki Asılsız Bilgi Paylaşımlarını ve Manipülasyonları Önleme Kanunu'nu, 2019 Mayıs ayında onaylamıştır.

Söz konusu Kanun 9 bölüm ve 62 maddeden oluşan, kapsamlı bir kanundur.⁶² Kanunda Singapur'un güvenliğine, kamu düzenine veya kamu sükûnetine zarar verecek ya da Singapur'un diğer ülkelerle olan dostane ilişkilerini zedeleyebilecek asılsız bilgi paylaşımları yaymak ve sahte haberler yapmak suç haline gelmiştir.⁶³ Buna göre böyle bir paylaşım tespit edildiğinde ilgili birim tarafından paylaşımın kaldırılmasına veya düzeltilebileceğine karar verilebilecektir. Ayrıca hükümet Facebook ve Google gibi şirketlerden paylaşımı yapan hesapları ve siteleri engellemesini talep edebilecektir. Kanunda dikkat çekici başka maddeler de bulunmaktadır:

- İnternet Ortamında asılsız bilgi paylaşımlarında bulunanlara 50.000 Singapur Doları ceza ve/veya 5 yıla kadar hapis cezası,
- Asılsız paylaşımlar yetkisiz hesaplar veya botlar tarafından kontrol edilen hesaplardan yapılırsa 100.000 Singapur Doları ve/veya 10 yıla kadar hapis cezası,

---

⁶¹ "Russians Face up to 5 Years in Jail for Spreading False Coronavirus News," The Moscow Times, son değiştirilme Mart 31, 2020, <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/31/russians-face-up-to-5-years-in-jail-for-spreading-false-coronavirus-news-a69808>.

⁶² "Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019," Singapur Statutes Online, erişim tarihi Haziran 29, 2020, <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/18-2019/Published/20190625?DocDate=20190625#pr62->.

⁶³ "Singapur Fake News Law," Techcrunch, Son değiştirilme Mayıs 9, 2019, <https://techcrunch.com/2019/05/09/singapore-fake-news-law/>.

- Söz konusu paylaşım bir şirket tarafından yapılır ve haberin sahteliği kanıtlanırsa 1 milyon Singapur Dolarına kadar para cezası öngörülmüştür.

SONUÇ

Son dönemde özellikle sosyal medyadan kaynaklı asılsız bilgi paylaşımları ve sahte haberler büyük bir problem haline gelmiştir. Özellikle Avrupa'da seçimlerin manipüle edileceği endişesi ile birçok ülkenin farkına varmaya başladığı bu problem, hükümetleri bilgi kirliliği ile mücadeleye zorlamaya başlamıştır. Bu durumun farkına varan ülkelerden bazıları caydırıcı sayılabilecek çeşitli hukuki düzenlemeler yapmış, cezalar öngörmüştür.

Çalışmamızda incelediğimiz üzere basın ve düşünce özgürlüğünde önde gelen ülkelerden sayılan Fransa dahi yalan haberlere karşı hukuk sisteminde değişikliğe gitmiş, bu mücadele bağlamında kısıtlayıcı yasal düzenlemeler yapmıştır. Salt bu durum dahi yalan haberlerin ülkelerin güvenliğini tehdit ettiğini göstermektedir. Bu durum Fransa ile sınırlı kalmamış birçok ülkede asılsız bilgi paylaşımları ile mücadeleye dair yasal düzenlemeler son üç yıl içerisinde devletlerin hukuk sistemlerinde yerini bulmaya başlamıştır. Diğer önemli bir örnek olan Almanya'yı incelediğimizde Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanunu 2017 yılında yürürlüğe koyarak sosyal ağ işletmelerine birçok yükümlülük getirmiştir. Vatandaşlarının sosyal medyada hak mağduriyetlerine konu olmaması için önemli bir konu olan "muhatap bulma" sorununu, sosyal medya platformlarının Almanya'da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemesi yükümlülüğü getirerek çözmüştür. Böylece Almanya'da kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünen bir kişi doğrudan temsilciye başvurup kısa sürede müdahale etmesini isteyebilecektir. Diğer ülkeler ise incelememizde gördüğü üzere kendi ihtiyaçlarına göre hukuki düzenlemeler yaparak ciddi tedbirler almışlardır.

Covid-19 pandemisi süreci de göstermiştir ki, kimlerin hangi niyetle paylaştıkları bilinmeyen birçok sahte haber sosyal medyada dolaşmıştır. Bu durum zaman zaman toplumu demoralize etmiştir. Toplumda endişe ve korkuya sebep olmuştur. Yalnızca ülkemiz özelinde değil, tüm

dünyada söz konusu paylaşımlar benzer şekilde yayılmaya devam etmektedir. İnternet kullanıcısı olan her birey basit bir paylaşımı kitlelere ulaştırıp algı yönlendirmesi yapabilmektedir. Ya da profesyonel kişi veya şirketler tarafından organize eylemler yapılarak kamu düzenini bozmaya yönelik ciddi dezenformasyonlar ortaya çıkarılabilmektedir.

İşte bu sebeplerle, sanal dünyada da sosyal medya platformlarının ve sosyal medya kullanıcılarının sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir. Bu bilinci uyandırmak için öncelikle sosyal ağ işletmelerinin buldukları ülkelerde temsilcilik açmaları gerekmektedir. Böylece Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiler doğrudan bu işletmelere ulaşarak hızlı bir şekilde işlem yapmalarını talep edebileceklerdir. Bu hem hukuki işlemlerin etkin bir şekilde yapılmasını sağlayacak hem de mahkeme kararlarının daha hızlı bir şekilde uygulanabilmesini sağlayacaktır. Topluma ise sosyal medya platformlarında hassasiyetle hareket edilmesi gerektiği anlatılmalıdır. Bu doğrultuda kamu spotları yapılmalıdır. Çünkü sosyal medya kullanımı her geçen gün toplum tarafından daha çok benimsenmekte ve kullanıcı sayısı arttıkça suistimaller de artmaktadır. Ayrıca kapsamlı bir hukuki düzenleme yapılarak hukuka aykırı fiilleri yaptırıma bağlamak önem arz etmektedir. Bu yöntemlerle hem internet ortamında ve sosyal medyada paylaşım yaparken bireyler sorumluluk sahibi olmaya başlayacak, hem de asılsız bilgileri kasıtlı bir şekilde ve teyit etmeden paylaşırlarsa sorumluluğunun doğacağını bileceklerdir. Bu noktada tavsiyemiz ise, sosyal ağlardan yapılan bilgi paylaşımlarındaki dezenformasyonun önlenmesi için gerekli tedbirlerin ileriye dönük ve kapsamlı bir şekilde alınmasıdır. Aksi takdirde toplumu ilgilendiren önemli olaylar, seçimler, krizler vb. durumlarda boyutları tahmin edilemeyen dezenformasyon gün geçtikçe artmaya devam edecek, yeni krizlere, hak mağduriyetlerine, kişilik hakkı ihlallerine ve kamu düzeninin bozulmasına kadar gidebilecek çeşitli istenmeyen olaylara yol açabilecektir. Elbette yürürlüğe giren sosyal medya yasası bu doğrultuda önemli bir adım olmuştur. Fakat özellikle dezenformasyon konusu ile ilgili olarak bireylerin sorumlulukla hareket etmesini gerektirecek müeyyidelerin olması da ayrı bir önem teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Agbedo, Chris Uchenna ve Ebere Celina Krisagbedo. "Lying Honestly for Government: Linguistic Manipulation as Disinformation Strategy in Nigeria." *Innovare Journal of Social Sciences* 2, no. 4 (2014): 16-27.
- Apnews. "Egypt tightens restrictions on media, social networks." Son değiştirilme Mart 19, 2019. <https://apnews.com/1540f1133267485db356db1e58db985b>.
- Avrupa Komisyonu. "Uzmanların Sahte Haberler ve Çevrimiçi Dezenformasyon Hakkındaki Nihai Raporu." Erişim tarihi Temmuz 1, 2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.
- Aydın, Ali Fikret. "Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci." *Asya Studies* 4, no. 12 (Haziran 2020): 76-90. <https://doi.org/10.31455/asya.740420>.
- Belfercenter for Science and International Affairs. "Deepfakes." Erişim tarihi Haziran 18, 2020. <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-10/tappfactsheets/Deepfakes.pdf>.
- Bird&Bird LLP. "What does the future hold for French anti fake news laws." Son değiştirilme Ocak 3, 2019. <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2bd6dde0-6e3c-4055-bce5-fcf3a31b868a>.
- Business Insider. "China is trying to prevent deepfakes with new law." Son değiştirilme Kasım 30, 2019. <https://www.businessinsider.com/china-making-deepfakes-illegal-requiring-that-ai-videos-be-marked-2019-11>.
- Dhakatribune. "President signs digital security bill into law." Son değiştirilme Ekim 8, 2018. <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/2018/10/08/president-signs-digital-security-bill-into-law>.
- Dijilopedi. "2019 yılı İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri." Son değiştirilme Şubat 1, 2019. <https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>.
- Ethem, Yusuf Erhan. "Sosyal Medyada Dezenformasyon." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Euronews. "Fransa yalan haberle mücadele yasası için harekete geçti." Son değiştirilme Ocak 4, 2018. <https://tr.euronews.com/2018/01/04/fransa-yalan-haberle-mucadele-yasasi-icin-harekete-gecti>.

- Fallis, Don. "A Functional Analysis of Disinformation." IDEALS. Son değiştirilme Mart 1, 2014. https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/47258/278_ready.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Federal Ministry of Justice and Consumer Protection. "FAQ: Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks (NetzDG)." Erişim tarihi Haziran 2, 2020. <https://www.bmju.de/SharedDocs/FAQ/EN/NetzDG/NetzDG.html>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Bangladesh." Erişim tarihi Haziran 17, 2020. <https://freedomhouse.org/country/bangladesh/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 China." Erişim tarihi Haziran 17, 2020. <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Egypt." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. <https://freedomhouse.org/country/Egypt/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Indonesia." Erişim tarihi Haziran 27, 2020. <https://freedomhouse.org/country/indonesia/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Philippines." Erişim tarihi Haziran 28, 2020. <https://freedomhouse.org/country/philippines/freedom-net/2019>.
- Gouvernement Français. "Against Information Manipulation." Erişim tarihi Haziran 25, 2020. <https://www.gouvernement.fr/en/against-information-manipulation>.
- Habertürk. "2020'yi bekleyen büyük tehlike Deepfake." Son değiştirilme Ocak 3, 2020. <https://www.haberturk.com/2020-yi-bekleyen-buyuk-tehlike-deepfake-2555490-teknoloji>.
- Human Rights Watch. "Germany: Flawed Social Media Law." Son değiştirilme Şubat 14, 2018. <https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>.
- Indonesian Legislation Translations. "Law Of The Republic Of Indonesia No. 11 of 2008." Erişim tarihi Haziran 27, 2020. http://www.flevin.com/id/lgsso/translations/JICA%20Mirror/english/4846_UU_11_2008_e.html.
- Infosecurity Magazine. "Philippines arrest 32 people for fake Coronavirus News." Son değiştirilme Nisan 7, 2020. <https://www.infosecurity-magazine.com/news/philippines-arrests-32-on-fake/>.

- International Business Times. "Indonesia Arrests Muslim Cyber Army Member For Spreading Fake News And Hate Speech." Son değiştirilme Haziran 30, 2019. <https://www.ibtimes.com/indonesia-arrests-muslim-cyber-army-member-spreading-fake-news-hate-speech-2803728>.
- Kent, Bülent. "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu." *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (Haziran 2020): 1-46.
- Lexico. "Disinformation." Erişim tarihi Haziran 29, 2020. <https://www.lexico.com/definition/disinformation>.
- Library of Congress. "Egypt Law 175 of 2018, art. 7." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Egypt Penal Code art. 80(d)." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Initiatives to Counter Fake News: Egypt." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Law 180 of 2018 Regulating the Press and Media." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Medya Günlüğü. "Rusya'da yalan haber yasası." Son değiştirilme Mayıs 20, 2019. <http://medyagunlugu.com/haber/rusyada-yalan-haber-yasasi-45254>.
- NTV. "Fransa Yalan Habere Savaş Açtı." Son değiştirilme Kasım 21, 2018. <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransa-yalan-habere-savas-acti,uA5aLzz6UE2TaBQxKo51bw>.
- Poynter. "In Ireland, lawmakers are trying to criminalize the use of bots to spread political misinformation." Son değiştirilme Aralık 8, 2017. <https://www.poynter.org/fact-checking/2017/in-ireland-lawmakers-are-trying-to-criminalize-the-use-of-bots-to-spread-political-misinformation/>.
- Reporters without Borders (RSF). "Belarus Media Law Could Get Even More Repressive." Son değiştirilme Mayıs 2, 2018. <https://rsf.org/en/news/belarus-media-law-could-get-even-more-repressive>.

- Republic of the Philippines House of Representatives. "Anti-Fake News Act of 2017." Erişim tarihi Haziran 28, 2020. http://www.congress.gov.ph/legisdocs/basic_17/HB06022.pdf.
- Reuters. "China Seeks Out to Root Out Fake News and Deepfakes with new Online Content Rules." Son değiştirilme Kasım 29, 2019. <https://www.reuters.com/article/us-china-technology/china-seeks-to-root-out-fake-news-and-deepfakes-e-content-rules-idUSKBN1Y30VU>.
- Sabah Gazetesi. "Coronavirüs sahteciliği deşifre oldu." Son değiştirilme Mart 16, 2020. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/16/coronavirus-sahteciligi-desifre-oldu-sahte-belgelere-inanmayin>.
- Singapur Statutes Online. "Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019." Erişim tarihi Haziran 29, 2020. <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/18-2019/Published/20190625?DocDate=20190625#pr62->.
- Southeast Asia Globe. "Indonesia launches cyber agency to combat country's extremism and fake news." Son değiştirilme Ocak 5, 2018. <https://southeastasiaglobe.com/indonesia-cyber-security/>.
- Techcrunch. "Singapur Fake News Law." Son değiştirilme Mayıs 9, 2019. <https://techcrunch.com/2019/05/09/singapore-fake-news-law/>.
- Teyit.org. "Bir şüpheli vaka nasıl yedi farklı kenti gezdi." Son değiştirilme Mart 20, 2020. <https://teyit.org/bir-supheli-vaka-nasil-yedi-farkli-kenti-gezdi/>.
- The Guardian. "Tough new German Law Puts tech firms and free speech in spotlight." Son değiştirilme Ocak 5, 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/05/tough-new-german-law-puts-tech-firms-and-free-speech-in-spotlight>.
- The Jakarta Post. "Government deploys artificial intelligence to combat internet hoaxes." Son değiştirilme Ocak 31, 2018. <https://www.thejakartapost.com/news/2018/01/31/govt-deploys-artificial-intelligence-to-combat-internet-hoaxes.html>.
- The Moscow Times. "Russia Passes Legislation Banning 'Disrespect' of Authorities and 'Fake News.'" Son değiştirilme, Mart 7, 2019. <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/07/russia-passes-legislation-banning-disrespect-of-authorities-and-fake-news-a64742>.
- The Moscow Times. "Russians Face up to 5 Years in Jail for Spreading False Coronavirus News." Son değiştirilme Mart 31, 2020.

<https://www.themoscowtimes.com/2020/03/31/russians-face-up-to-5-years-in-jail-for-spreading-false-coronavirus-news-a69808>.

The Wechat Agency. "How WeChat fights fake news with artificial intelligence?." Son değiştirilme Ocak 2, 2018. <https://www.thewechatagency.com/wechat-fights-fake-news-artificial-intelligence/>.

Toprak, Necla. "İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Misinformasyon ve Dezenformasyon." Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2015.

TÜİK. "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2019." Son değiştirilme Ağustos 27, 2019. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574).

Webtekno. "Çin'de 7 yıldır yasaklı olan Google tekrar hizmete açılabilir." Son değiştirilme Haziran 16, 2020. <https://www.webtekno.com/cin-de-7-yildir-yasakli-olan-google-tekrar-cin-de-hizmete-acilabilir-h26495.html>.

Yeni Akit Gazetesi. "Sosyal medyada sahte koronavirüs tablosu dolaşıma sokuldu." Son değiştirilme Nisan 20, 2020. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sosyal-medyada-sahte-koronavirus-tablosu-dolasima-sokuldu1193918.html>.